

SEFER HAMITZVOT #201 – ALLOWING WORKERS TO EAT

(1) דברים פרק כג

(כה) כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן: (כו) כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך:

(2) רש"י דברים פרק כג פסוק כה

(כה) כי תבא בכרם רעך - בפועל הכתוב מדבר: כנפשך - כמה שתרצה: שבעך - ולא אכילה גסה: ואל כליך לא תתן - מכאן שלא דברה תורה אלא בשעת הבציר, בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית, אבל אם שכרו לעדור ולקשקש, אינו אוכל: רש"י דברים פרק כג פסוק כו (כו) כי תבא בקמת רעך - אף זו בפועל הכתוב מדבר:

(3) רבינו בחיי דברים פרק כג פסוק כה

(כה) כי תבא בכרם רעך. בפועל הכתוב מדבר שהשכירו בעה"ב לבצור כרמו, וכן דרשו רז"ל: (ב"מ פז ב) נאמר "כי תבא" ונאמר להלן (כד, טו): "ולא תבא עליו השמש", מה להלן בפועל הכתוב מדבר, אף כאן בפועל הכתוב מדבר, וזהו שתרגם אונקלוס: ארי תתגר. שאם אתה אומר בביאת כל אדם לא שבקת חיי לכל בריה:

ואל כליך לא תתן. זה יהיה גזל, והתורה לא התירה אלא כנגד הנפש המתאוה, כי כיון שהוא מתעסק וטורח בפירותיו אם לא היה לו אפשר לאכול בהיתר יאכל באסור, ולכך התיר "כנפשך שבעך" כענין שכתוב: (משלי יג, כה) "צדיק אוכל לשובע נפשו", והוא הדין בקמה שיקטוף בידו מלילות אבל חרמש לא יניף.

(4) ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה רא

והמצוה הר"א היא שצונו להיות השכיר אוכל בעת עבודתו מהדבר שיעבוד בו כשיהיה הדבר ההוא מחובר בארץ והוא אמרו יתעלה (תצא כג) כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וכו' כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך. וכבר התבאר בגמר מציעא (פז א) כי משני אלו הכתובים למדנו שהאדם אוכל במחובר בשעת גמר מלאכה ושלא יספיק לנו הכתוב האחד מבלתי האחר כמו שבארנו במה שקדם (מ' קמ וש"נ) באמרם עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו. הנה מצוה זו למדנו ענינה משני כתובים כלומר התר האכילה לשכיר מן המחובר. ובבאור אמרו (ב"מ שם הובא בל"ת רסז) ואלו אוכלין מן התורה וכו'. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שביעי ממציעא (פז א - פט ב, צא ב - צג א):

(5) משנה מסכת בבא מציעא פרק ז משנה א

[א] השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן מקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה מעשה ברבי יוחנן בן מתאי שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות

וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה :

משנה ב ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו בדבר שגדולו מן הארץ ואלו שאין אוכלין העושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע מאחר שנגמרה מלאכתו ובדבר שאין גדולו מן הארץ:

(5) רמב"ם הלכות שכירות פרק יב הלכה א

הפועלים שהן עושין בדבר שגדולו מן הארץ ועדיין לא נגמרה מלאכתו בין בתלוש בין במחובר ויהיו מעשיהן גמירת המלאכה הרי על בעה"ב מצוה שיניח אותן לאכול ממה שהן עושין בו, שנאמר כי תבא בכרם רעך וגו' וכתוב כי תבא בקמת רעך מפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר וכי אילו לא שכרו מי התיר לו שיבא בכרם רעהו בקמה שלו שלא מדעתו אלא כך הוא אומר כי תבא לרשות בעלים לעבודה תאכל.

(6) ספר החינוך מצוה תקעו

משרשי המצוה ללמד את בני ישראל להיות להם נפש יפה ורצון טוב, ומתוך כך תחול ברכת ה' עליהם. ובאמת שהדקדוק עם הפועל שלא יאכל באשר הוא עמל בעודו הוא עמל בדבר, וכל שכן כשהן עושין בגדולי הקרקע שהאדם שמח בו בברכת השם אשר נתן לו שיש הוראה בזה על הנבלה ועל המזג רע מאד, וכבר כתבתי כמה פעמים שהמארה והרעות ידבקו ברעים והטובות בטובים מין במינו.

(7) שולחן ערוך חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלז

סעיף א פועל העושה מלאכה לבעל הבית בדבר מאכל, <א> ה"ז אוכל ממה שהוא עושה {ב} אפילו אינו עושה לא בידיו ולא ברגליו רק שנושא על כתפו; א] {ג} ואסור לחסמו שלא יאכל. {ב} ואם חסמו, {ד} שלומי משלם ליה ג] מלקי לא לקי) (טור בשם הרמ"ה).

סעיף ז יכול הפועל לאכול יותר משכרו, כגון ששכרו אינו אלא דינר {יח} יכול לאכול קישות או כותבת שוה סלע; ה] ומכל מקום מלמדין אותו שלא לעשות כן, כדי שלא ימנעו מלהשכירו.

סעיף טז פועל שאמר לבעל הבית: תן לאשתי ובני מה שהיה לי לאכול, יז] {לג} או שאמר: הריני נוטל מעט מזה שנטלתי, לאכול לאשתי ובני, {לד} אין שומעין לו. ה {לה} אפילו נזיר שהיה עושה בענבים ואמר: תנו לאשתי ובני, אין שומעין לו.